

Hnutia nového veku – sekty: I. časť: Scientologická cirkev, Moonova sekta, Svedkovia Jehovovi, Transcendentálna meditácia

Jozef Tiňo

Úvod

Doba, v ktorej žijeme, je charakteristická tým, že sa všeobecne opúšťajú tradičné hodnotové systémy a hľadajú sa náhrady, ak sa vôbec hľadajú. Myslím tu napríklad na takú ustálenú a od nepamäti pestovanú ustanovizeň, akou je rodina. Jej rozpad má nedozerné následky, ktoré pocítia nielen súčasné generácie, ale aj generácie budúcnosti. Mám tiež na mysli mravný kódex, v ktorom sú zakotvené vzájomné medziľudské vzťahy v tej najvšeobecnejšej podobe (výchova detí a mládeže, vzťah detí k rodičom a pod.). Spochybňovanie tradičných hodnôt je vždy deštruktívne, ak nie je ekvivalentná náhrada – nový, lepšie fungujúci model. Všimnime si pohyby, ku ktorým došlo v 17. a 18. storočí. Vystúpenie niektorých predstaviteľov kritizujúcich vtedajšie spoločenské štruktúry a zaužívané normy (Feuerbach, Nietzsche a iní) nastolilo otázku, čo ďalej. Nietzscheho idea nadčloveka situáciu neriešila, lebo nadčlovek sa dá síce postulovať, ťažšie je ho zrealizovať, ak odmyslíme zneužitie myšlienky Hitlerom. Strata zásadnej orientácie je len chvíľkovým očarením. Pocit „slobody“ sa rýchlo vytratí, pravda, ak si človek chce zachovať integritu. Vzniká potom naliehavá otázka, čo ďalej? Lebo otázky viery, nádeje a lásky sa vynárajú vždy nanovo. Veriť v Boha alebo neveriť v nič? Lebo raz sa k týmto otázkam treba postaviť čestne a uvedomiť si to, čo vyjadril Einstein: *„Ak sa pozriete na otázku prísne vedecky, zistíte, že nejestvuje žiadny hmatateľný dôkaz božej existencie, ale zároveň musíte objektívne konštatovať, že nejestvuje žiadny dôkaz božej neexistencie“* [1]. Totiž, ako pokračuje autor: *„Bez náboženstva síce môžete existovať, ale musíte počítať s tým, že smrťou váš život definitívne skončí. Náboženská viera umožňuje veriť v život duchovný už na tomto svete, prípadne v život posmrtný a umožňuje žiť na tomto pozemskom svete plným životom materiál- nym i duchovným“*.

V dôsledku toho sa mnohí po opustení tradičného náboženstva ocitajú v palbe vlastných otázok, ako ďalej. Hľadajú odpovede, a žiaľ časť po ne chodia na nesprávne adresy.

Chcem hneď v úvode upozorniť, že približovaním jednotlivých spoločenských nového veku nesledujem v princípe nič pejoratívneho. Snaha podať obraz o ich spiritualite (dúfam, že sa mi podarí podať obraz, ktorý zodpovedá skutočnosti) nemá nič spoločného s nepriateľstvom voči nim. Mladý človek, ak sa má správne rozhodnúť na významnej križovatke života, musí mať relevantné informácie o cestách,

ktoré na tejto križovatke začínajú. Mnohé spoločenstvá, ako sa pokúsím ukázať, majú deštruktívny charakter a často vytvárajú nevratné podmienky. Poučenie ex post, na vlastnej skúsenosti, je trpké a nie vždy sa podarí uniknúť z „jamy levovej“. Autor knihy o hnutiach nového veku, J. Wolf, [1, str. 213] v závere síce vyzýva k absolútnej tolerancii voči sektám: *„Treba konečne nahlas povedať, že cirkvi a náboženské spoločnosti, či už nového alebo starého veku, nie sú vo väčšine a priori žiadnymi nebezpečnými sektami, ohrozujúcimi našu osobnú slobodu a bezpečnosť, a bezpečnosť národa a štátu, ale sú záujmovými a náboženskými skupinami ľudí, ktorí len vyznávajú inú vieru, ako katolícku a evanjelickú. Čo nie je zločin, ani prečin“*, ale na str. 150 uvádza celú kapitolu s názvom *„Extrémistické hnutia vo svete a u nás“*, ktorá popiera predošlé tvrdenie. Hneď v úvode kapitoly sa totiž hovorí, že: *„Sú spravidla (tie hnutia) spojené s fenoménom moci a nadvlády a prejavujú sa násilníkymi tendenciami... a potom dospievajú až k verejnému hanobeniu národa či rasy“* A treba dodať, že nejde len o spoločenstvá uvádzané v tejto kapitole. Spomeniem hnutie „Dávidovskí adventisti“ a „Scientologickú cirkev“. Prvé z nich viedlo k hromadnej vražde nevinných ľudí, o druhej britský minister zdravotníctva v roku 1967 v Dolnej snemovni povedal: *„Spôsobuje odcudzenie členov rodín a svojich oponentov viní z nekalých a nečestných úmyslov. Jej autoritárske zásady a praktiky sú potenciálnym nebezpečenstvom pre osobnosť, duševné a telesné zdravie tých, ktorých navádza, aby sa stali jej členmi. Jej metódy môžu navyše vážne ohroziť zdravie ľudí, ktorí sa je podriadili“* (citované z práce P. Kříže [2]). Aj preto o nových hnutiach treba hovoriť a súhlasím tiež s J. Wolfom, že čas a energiu treba do budúcnosti venovať *„náprave vecí ľudských“* [3]. Ale to je námet pre iné úvahy [4, 5].

Historické pozadie

Do povedomia verejnosti sa hnutia nového veku dostali v 20. storočí, hoci samotný názov sa objavil už v súvislosti so zrodom Teozofickej spoločnosti, ktorú v Kalifornii v r. 1875 založila H. P. Blavatská, ruská emigrantka. Američanka A. Baileyová v knihe *„Kristov návrat“* na zvýraznenie príchodu novej éry použila názov *Nový vek*.

Do roku 1913 bol aktívnym členom tejto spoločnosti zakladateľ *antropozofie* R. Steiner. Ale skutočný rast hnutí nového veku prichádza až v 20. storočí. Všetky hnutia vychádzajú z princípov východných náboženstiev alebo kresťanstva. Kresťanstvo je v našom prostredí všeobecne známe. Východné náboženstvá sú známe len okrajovo, preto ich stručne predstavím.

Pod týmto názvom sú zhrnuté staré náboženské texty, ktoré vznikali v Indii v rozpätí rokov 1500 – 500 pr. Kr. Vytvorili ich anonymní

mudrci takzvaní védski „proroci“. Sú to väčšinou hymny, obetné formulky, legendy, rozprávky a niekoľko filozofických pojednaní. Pokiaľ ide o význam, na prvé miesto sa dostala *Bhagavadgíta* – sedemstopová časť dlhšieho epického diela.

Charakteristické prvky vo védach sú: *kastovský systém a prevtelenie*. Kastovský systém má hlboký náboženský význam. Človek je v ňom zaradený na celý život. Môže sa z neho dostať vykonávaním duchovných cvičení, ale až po prevtelení. Môže však klesnúť do nižšej kasty, ak celkové hodnotenie jeho činov je negatívne [6, 7].

Hinduizmus

Hinduizmus nie je presne vymedzené náboženstvo. Je to skôr veľký a komplexný spoločensko-náboženský organizmus, ktorého duchovným zdrojom sú védy.

Učenie:

1. Vesmír existuje od večnosti a nemá materiálnu podstatu, tvorí ho čistá energia. Materiálne je len ilúzia. Všetky veci okolo nás sú iba rozličnými prejavmi tej istej najvyššej skutočnosti, nazývanej *Brahma*. Je to najvyššia podstata všetkých vecí. Je nekonečná a nepostihnuteľná a je bez počiatku. Nedá sa vyjadriť slovami, ani postihnúť myšlienkami. Boh je jedna duša a každá individuálna duša je iba odrazom tejto duše, ktorá všetko preniká.

2. Pôvod zla je v človeku, ktorý má možnosť vytvárať svoj osud. V cykloch prevtelenia sa postupne vytvára jeho osud. To znamená, že ak je „uväznený“ v nízkej kaste, je to následok jeho skutkov. Naopak, môže sa prepracovať do kasty brahmanov a z tej uniknúť do ďalšieho prevtelenia a splynúť s absolútnom.

3. Spása spočíva v osvietení. A o toto sa treba snažiť – zlomiť obmedzenia tela a mysle a objaviť svoje *božské* ja. To sa dosahuje formou disciplíny. K oslobodeniu vedie veľa ciest, ale sú štyri hlavné cesty – jogy (joga znamená spriahnuť, spojiť a vzťahuje sa na spojenie individuálnej duše s Brahmom). Štyri hlavné jogy sú: *Džňana* – joga (cesta nazerania) pre reflexívne osoby – cesta meditácií. *Bhakti* – joga (cesta zbožnosti) pre emotívne osoby – sústredenie života na lásku a uctievanie Boha, ktorého si vybrali ako svoj ideál. *Karma-joga* (cesta činu, karma znamená čin) pre aktívne osoby – do svojich činov vkladá všetku svoju energiu. *Radža-joga* (cesta celistvosti vlastného ja) pre experimentálne osoby – rozjímaním a duchovnými cvičeniami dospieť do stavu nemyslenia a existovať tak ďalej v stave čistej božskosti. Tieto cesty sa navzájom nevyklučujú a môžu sa kombinovať

Cesta ako sa priblížiť k božstvu vedie cez uctievanie osobného boha. V Indii sa osobní bohovia objavujú v nespočetných podobách. Starí Indovia ich počet odhadujú na 300 miliónov. V modernom hinduizme sú traja hlavní bohovia: *Brahma* (stvoriteľ), *Višnu* (udržovateľ), *Šiva* (ničiteľ), ktorý je aj bohom plodenia. Šiva patrí medzi naj-

starších a môže na seba brať mnoho podôb. Višnu sa tiež objavuje v mnohých podobách. Pripisuje sa mu Ráma, Krišna a M. K. Gándhí.

Hinduizmus je veľmi tolerantné náboženstvo. Podľa neho neexistujú falošné náboženstvá – všetky tvoria jedno. Tolerancia sa týka aj mravnej túžby. Človek sám seba chápe ako celistvú bytosť.

Guru je učiteľ. Od mladého Inda sa očakáva úplná podriadenosť otcovi. To isté platí pre učiteľa, ktorý berie úlohu rodiča, pána a radcu. Žiaci si gurua ctia natoľko, že si nedovoľujú opytovať sa na zmysel učenia a príkazov. Mnohokrát ich považujú za vtelené božstvo.

Budhizmus

Zakladateľom budhizmu je *Siddhártha Gautama*. Žil v polovici 6. storočia pr. Kr. Budha sa sústreďoval na stav človeka, na jeho utrpenie. Po zážitku v ústraní formuloval svoje učenie do štyroch ušľachtilých právd.

1. Všetko je utrpenie.

2. Túžba spôsobuje, že človek lipne na existencii a baží po ukojení vášní, po úspechu a po budúcom živote.

3. Utrpenie a sklamanie sa môžu skončiť. Je možné sa oslobodiť z pút karmy a dosiahnuť stav úplného oslobodenia – *nirvány*. Dosiahnuť nirvánu znamená dospieť k prebudeniu, k budhovstvu.

4. Návod Budhu, ako skončiť všetko utrpenie. Je to osemdielna cesta – pravá viera, pravé poznanie, ďalšie štyri časti sa zaoberajú správnym konaním, ďalej pamäť a meditácia.

Budha sám nič nenapísal. Pisomné záznamy už z prepracovaného učenia siahajú do 1. storočia pr. Kr. Budha sám nepovažoval svoje názory za náboženstvo. Nestaral sa o bohov. J. Verlinde dokonca hovorí, že budhizmus je ateizmom. Tým, že sa hovorí o bohu, potvrdzuje sa určitá dualita, hovorí sa o niekom, kto je rozdielny odo mňa a to dáva možnosť zabudnúť na to, že ja som bohom. To sa prieči základnému princípu východných náboženstiev, že existuje len jedno bytie – božské bytie a my sme jeho súčasťou (pozri časť o hinduizme).

Podľa tradície védy Budha uznával karmu a prevteľovanie. Konečným stavom človeka je nirvána; podľa neho sa tento stav nedá slovami opísať.

Základné hodnoty prinesené Budhom sú láskavosť a súcitiť. Človek, ktorý pokročil na ceste k budhovstvu, nehľadá osvietenie len pre seba, ale pomáha všetkým ostatným dospieť k budhovstvu.

Zen budhizmus

Zen tvrdí, že nič nemožno učiť. Vzpiera sa akémukoľvek opisovaniu. Zen je jedinečnou zmesou filozofií a charakteristických zvláštností troch odlišných kultúr: spôsob života typický pre Japonsko, mysticizmus Indie a láska taoistov k prirodzenosti (taoizmus sa venoval predovšetkým pozorovaniu prírody a objavovaniu jej cesty, čiže taa) a dôsledný pragmatizmus praktizovaný v čínskom konfucionizme. S

tradičným budhizmom má zen spoločné to, že uznáva osvietenie (*satori*). Na rozdiel od budhizmu ho však nepokladá za cieľ, lebo nemá nijaké ciele. Majstri zenu nepestovali rečenie a opovrhovali teoretizovaním a premýšľaním. Vrcholom zenu je žiť každodenný život prirodzene a spontánne. Životu dáva zmysel len to, čo sa deje teraz.

Sekty

Ako som uviedol v historickom pozadí, v histórii ľudstva sa formovali mnohé náboženské prúdy, niektoré z nich našli podobu v početných skupinách ľudí a pretrvávajú stáročia, ba aj tisícročia. Sektárstvo je prejavom jedincov a skupín ľudí, ktorí sa odtrhli od hlavného prúdu. Členovia siekt sú odporcovia a kritici. Predstavujú menšinu oproti väčšine. Sú náboženské spoločnosti, ktoré vznik siekt svojou vieroučnou štruktúrou nepodmieňujú, lebo sú tolerantné voči lokálnym odchýlkam (napríklad hinduizmus). Náboženstvá, ktoré majú jasne formulované (dogmaticky definované) vierovyznanie, celkom presne odlišujú skupiny, ktoré sa v niektorých základných prvkoch od nich odlišujú.

Odlišnosti od hlavného prúdu kresťanstva sa v prvých storočiach objavovali často (spomeňme gnosticizmus a arianizmus). Cirkevné snemy zaujímali stanoviská a zakaždým definovali ortodoxné postoje, ktoré sa postupne formulovali do vyznania viery. Ak hovoríme o hnutiach nového veku, tie sa začali objavovať v 19. storočí (teozofia, antropozofia), nebývalý nárast počtu hnutí bol zaznamenaný v 20. storočí. V súčasnosti je takmer 3 000 rôznych náboženských cirkví, hnutí a vyznaní. Niektoré sú špecifické, lokalizované na etniká alebo sú ináč geograficky obmedzené. Je ale asi tisíc tých, ktoré sú otvorené všetkým ľuďom. V Európe je ich 500. J. Wolf si kladie otázku [1, str. 17], podľa čoho poznáme hnutia nového veku; čím sa líšia napríklad od kresťanstva? A odpovedá: *„Hnutie nového veku sa neopiera vždy o vieru v Ježiša Krista a obvykle chýba odpoveď na niektorú z troch základných otázok kresťanstva: hlavným prameňom učenia obyčajne nie je Biblia a Božie zjavenie... chýba tiež poňatie Krista ako Boha i človeka v jednej osobe. Najčastejšie chýba Duch Svätý a viera v Trojicu Božiu, atď.“*

Ak nové učenie uznáva a prijíma Bibliu, potom ju interpretuje buď podľa nového vodcu hnutia, alebo úplne voľne. Väčšina hnutí nového veku je vedená myšlienkou zjednotenia starých a nových učení, cirkví a pod.“

Počet hnutí je priveľký na opísanie všetkých. V tejto úvahe sa sústredím na hnutia s väčším počtom stúpenčov, respektíve hnutia, ktoré sú viditeľné v našom okolí.

Scientologická cirkev

Názov cirkvi je odvodený z latinského slova *scire* - vedieť a grécke-

ho slova logos – náuka; je to teda náuka o vedení (vedieť ako vedieť) a sebapoznání. Jedným z hlavných cieľov scientológie je duchovná sloboda, pričom sa vychádza z predpokladu, že duša môže byť zachránená a sama môže mať moc zachrániť a vyliečiť telo.

Zakladateľom scientológie je *Laffayette Rona Hubbard*. Študoval jadrovú fyziku, zaoberal sa tiež otázkami adaptácie človeka na podmienky technického veku. Písal novely, romány a sci-fi príbehy. Napísal vyše sto kníh. Neskôr ako námorný dôstojník bol vážne zranený. Počas dlhého liečenia vypracoval nové metódy psycholiečby. Známejšia a v scientológii využívaná je jeho *dianetika*. Je to praktická metóda založená na náuke o ľudskej myslí. Názov je odvodený z gréckeho *dia* (cez) a *nous* (duša) a znamená „cez dušu“. Túto metódu opísal v knihe *Dianetika – moderná veda o duševnom zdraví*. Hubbard vyhlasoval, že dvakrát navštívil nebesia a stretol tam *tetanov* – nesmrteľných duchov, schopných vstupovať do tela s cieľom reinkarnácie. Scientológia definuje reinkarnáciu ako prirodzený jav, pri ktorom prechádza nesmrteľná duchovná bytosť z jedného tela pri smrti do nového pri pôrode.

Dianetika vychádza z poznania, že schopnosti človeka sú pôvodne neobmedzené, ale sú podvedomím blokované a obmedzované. Tieto obmedzenia spôsobujú tzv. *engramy (démoni)*. Démon je duševný mechanizmus vytvorený engramom a je schopný samostatnej existencie. Dianetika ničí engramy, a tým vytvára nového človeka – *clear*. Používanie dianetických techník sa nazýva *auditing*. Ten sa vykonáva za účasti auditora. Auditor kladie otázky, ktoré sú nasmerované tak, že človek odhaľuje najintímnejšie stránky svojho života. To je miesto, kde vzniká možnosť zneužitia auditingu. Človek sa stáva vydierateľným. Hovorí bývalá členka [9, str. 95]: „*Keď som mala nedorozumenie s priateľom, zverbovali ma do centra v Mníchove. Vraj sa tam naučím chápať ľudí. Naozaj som tam našla atmosféru veľkého priateľstva a porozumenia, ktoré som dovtedy v takej miere nikdy nezažila. Po krátkom čase ma presťahovali do Mníchova. Zároveň som zanechala štúdium. Presvedčili ma ich argumenty, že istota myslenia pochádza iba z reaktívnej časti zmyslu a že poznanie nadobudnuté štúdiom nie je potrebné pre duchovný cieľ absolútnej slobody.*

Pomocou E – metra sa audítorovi podarilo vytiahnuť zo mňa veľa mnohé intímne myšlienky a zážitky. Mala som pocit, že skupina vie všetko o mojom súkromí, a tak som sa stala manipulovateľnou. Výsledkom nebolo to, že som sa blížila k cieľu úplnej slobody, ale že som závisela od vedúcich scientológov“.

Počet členov scientologickej cirkvi sa blíži k 10 miliónom, pričom cirkev je organizovaná na princípe decentralizácie. Každá misia sa spravuje samostatne. Počet misií je väčší ako 2 000, pracujú v 102 krajinách.

Stúpenci scientológie pracujú ako poradcovia podnikateľov. Motto tejto rady znie: „*Manažérske tajomstvá – ako využijú vedúce sily svoj*

nevyužitý duchovný potenciál“. Tu je ďalšie pokušenie - využiť prítomnosť poradcov. Zamestnanci scientologickej firmy absolvujú typické scientologické kurzy. Zamestnanci, ktorí sa nezúčastnia kurzov, môžu byť prepustení. Ilustruje to článok z Westdeutsche Zeitung [9, str. 95]: „*Dr. Rudolf W. patrila k zakladajúcim členom Zväzu angažovaných manažérov. Ako majiteľ jednej oceliarskej firmy v Düsseldorfe používal scientologické princípy. Jeho pracovníci museli navštevovať scientologické kurzy a vstúpiť do sekty, alebo dostali výpoveď. Tak mali v rámci testu tvrdosti vydržať desať minút upretý pohľad. Istý 54-ročný prokurista, ktorý pracoval vo firme 26 rokov, odmietol účasť na kurzoch („bolo to ako vymývanie mozgov“). Dostal okamžitú výpoveď. Cestou právneho súdu si vymohol vyplatenie odstúpného. Koncom minulého roka sa majiteľ firmy odstrelil. Vykonávateľ konkurzu konštatoval, že iba z firemnej kasy investoval Dr. W. 400 tisíc dolárov do kníh sekty* (Westdeutsche Zeitung z 27. 5. 1988).

Iste aj preto majú scientológovia problémy a čelia tvrdej kritike. Okrem kritického hodnotenia sekty v britskej Dolnej snemovni, o ktorej som hovoril v úvode, sám Hubbert bol z Anglicka vypovedaný. V roku 1984 odňala Krajská správa mesta Mníchov tamojším scientologickým spolkom najskôr štatút spolku a potom zakázala činnosť organizáciám zahŕňajúcim ako obchodné podniky [9, str. 93]. V roku 1984 americký sudca P. G. Breckenridge po preštudovaní dôkazového materiálu o scientológii a jej zakladateľovi povedal, že jednoznačne ide o paranoidnú a schizofrenickú organizáciu a zdá sa, že táto bizarná kombinácia sa odzrkadľuje aj na jej zakladateľovi [2, str. 250].

Formulované ciele scientológie:

- vytvoriť civilizáciu, v ktorej by sa nevyskytovalo šialenstvo, vojny a kriminalita,
- naplniť svet absolútnou slobodou (každý scientológ usiluje o veľkú myšlienkovú silu a energiu a IQ väčšie ako 135)

sa v praxi spájajú s postupmi, ktoré upozorňujú, že sekta má aj iné zábery, v ktorých nechýba snaha o ovládnutie, od človeka začínajúc po podniky a možno aj viac [2].

J. Wolf [1, str. 49 a 50] usudzuje, že scientológia vychádza z kresťanstva a z budhizmu. Treba zdôrazniť, že s kresťanstvom snáď má spoločnú len snahu o lepší svet, ináč v princípoch nemá s kresťanskou cirkvou nič spoločného.

Cirkev zjednocovania – Moonova sekta

Zakladateľ *Sun Myung Moon* (ďalej len Moon) mal v úmysle vytvoriť spoločný zväzok s kresťanmi. Celú váhu svojho úsilia vložil do vytvorenia podmienok pre udržiavanie zdravých rodín. Moon pochádza z terajšej Severnej Kórey, študoval elektroinžinierstvo na univerzite v Tokiu. Počas kórejskej vojny sa vrátil a po krátkom pobyte v Severnej Kórei sa usadil v Soule. V roku 1954 založil cirkev, ktorej zásady sfor-

muloval v knihe *Boží princíp*. Po druhej svadbe v roku 1960 sa so svojou manželkou Hak Ča Han pustili do rozvíjania učenia o *pravom otcovi a pravej matke*. V procese rozvoja tohto úsilia sa pre nich ujalo označenie *otec a matka vesmíru*. Jeho pôvodná idea - vytvorenie spoločného zväzku s kresťanskými cirkvami sa neuskutočnila. Hlavnou prekážkou sa stali princípy, ktoré formuloval pre svoju sektu:

1. Spochybňovanie úlohy a celkový význam Ježiša Krista. Zásadnou výhradou sa stala jeho snaha za alfu a omegu svojho učenia voliť rodinu. Kristus nebol ženatý a teda nemohol dokončiť svoje poslanie. Musí prísť iný mesiáš. Stúpenci sekty sú presvedčení, že *Moon je nový mesiáš*.

2. Vzťah k Novému zákonu. Moon bol vyhlasovaný za božieho posla, ktorý má pripraviť príchod nového Adama a Evy.

3. Treba svet oslobodiť od teologických konfliktov, ktoré sú dôsledkom slepej odovzdanosti učeniu a obradom.

4. Moon osobne vyberá partnerov pre manželstvo. Osobne ich sobáša pri hromadnom sobáši. V Juhokórejskom meste Yongine v roku 1988 zosobášil 6 516 párov. Mnohí snúbenci sa až pri svadbe dozvedeli, kto bude ich partnerom [3, str. 122]. V roku 1995 bolo v Soule zosobášených 360 000 párov naraz [1, str. 62].

Východiskom učenia Moona je jeho interpretácia Biblie. Adam a Eva zhrešili. Podľa neho to bol sexuálny prehrešok. Úlohou cirkvi zjednocovania je napraviť tento zlý skutok a pripraviť cestu novému mesiášovi - pravému rodičovi ľudstva. Dochádza tak k doktríne svadby a rodiny. Svadobnú ceremóniu chápe ako svätú liturgiu podobnú krstu alebo svätému prijímaniu. Aktom požehnanja, ktoré vysluhujú manželia Moonovi, sa symbolicky odstraňuje prvotný hriech Adama a Evy. Zmysel tohto úsilia je vytvorenie celosvetovej rodiny.

Boží princíp má tri hlavné časti:

1. Princíp stvorenia - naplniť zem.

2. Pád človeka, zneužitie lásky a prerušenie spojenia medzi Bohom a človekom.

3. Princíp obnovy - je to úloha pre pravých rodičov.

Za pravzor pravých rodičov sa považujú rodičia Moonovi. Podľa božieho princípu sa človek musí najprv telesne aj duševne očistiť. Po očistení je možné a nutné uzavrieť manželstvo a žiť podľa vzoru pravých rodičov. Cirkev zjednocovania koná bohoslužby každú nedeľu. Pri bohoslužbách sedia ženy a muži oddelene. Vpredu je stôl, na ktorom je obraz Moona a jeho ženy. Podľa pravidiel sekty sa sexuálny styk pred svadbou a tri roky po nej nedporúča, aby dieťa manželov malo čistú krv. Moon očakáva príchod nového kráľovstva na zem. Predpovedal, že to nastane v roku 1981. To sa neuskutočnilo. Presunul dátum na rok 2001. Ako vieme, ani to sa neuskutočnilo.

Žije v luxusnej vile v Tartowne, N.Y. so svojimi 12 deťmi. Sekta Moonova je mimoriadne hospodársky aktívna a úspešná (automobilový priemysel, spracovanie a konzervovanie rýb, nealkoholické nápoje,

k jeho projektu patrí dopravná magistála naprieč Áziou. Moonova sekta pôsobí v 180 krajinách a má vyše tri milióny stúpcov a sympatizantov.

Okrem výhrad, ktoré vyplývajú z načrtnutého programu sekty, sa kritika týka aj hospodárskej oblasti.

Svedkovia Jehovovi

Už som uviedol, čo charakterizuje sekty a z textu vyplýva, že svedkovia Jehovovi z kresťanského pohľadu vykazujú znaky sekty. V tomto prípade máme pred sebou predsavzatie vylepšiť interpretáciu Biblie a ako uvidíme úplné zlyhanie v tomto smere. Vzniklo spoločenstvo, ktoré je vo svojich vyhláseniach plné protirečení. Pravda sa odvodzuje od názoru prezidenta svedkov Jehovových.

Už vznik sekty naznačuje, že ide o rýdzy amaterizmus. Biblia na bezchybné pochopenie potrebuje aj znalosť okolnosti jej vzniku, dobové prostriedky vyjadrovania a pod. Zakladateľ *Charles Taze Russel*, ukončil školu vo veku 14 rokov, pracoval v obchode s textilom a ako 17-ročný začal študovať Bibliu. Iste nadobudol presvedčenie, že je jediným znalcom Biblie. Vyplýva to z jeho výroku, že keby ľudia študovali Bibliu bez jeho pomoci (napísal 7 kníh s názvom „Štúdie o písme“), išli by do temnôt. Na základe svojho ponímania Biblie vypočítal 3 obdobia božieho spasiteľného plánu [2, str. 253]:

1. od stvorenia po potopu (2370 pr. Kr.),
2. od potopy po zriadenie Božieho kráľovstva v nebi (1914),
3. od roku 1914 sa začína tisícročné kráľovstvo, po ktorom sa začne večné kráľovstvo v novom nebi a novej zemi.

V roku 1879 vydal prvé číslo časopisu *Sionistická strážna veža*, v ktorom predstavil svoje učenie. Časopis mal úspech a tak v roku 1884 založil spoločnosť *Biblické traktátne spoločnosti Strážna veža* a stal sa jej prezidentom. Russel zomrel v roku 1916. Po ňom sa stal prezidentom J. F. Rutherford. Ten vynikal spisovateľskou činnosťou. Vydával približne jednu knihu ročne. Ale zmenil výrazne dovtedajšiu štruktúru spoločnosti vrátane názvu. Od roku 1931 je názov spoločnosti *Svedkovia Jehovovi*. Zmenil demokratickú organizáciu na centralistickú, riadenú triedou „verných múdrych sluhov“, ktorí stoja „v chráme pod priamym dozorom Ježiša Krista“. Vedúcich všetkých zhromaždení určuje centrála. Hlavným a záväzným zdrojom informácií pre členov svedkov Jehovových je časopis *Strážna veža*, ktorý vychádza už od roku 1908. Jeho mesačný náklad je 18 miliónov výtlačkov. Vychádza asi v 106 jazykoch. Pre laikov je určený dvojtýždenník *Prebud'te sa*. Vychádza v 40 jazykoch nákladom 16 miliónov [2, str. 255]. Biblická príručka s názvom *Pravda, ktorá vedie k večnému životu* vyšla v 115 jazykoch. Je to iste dané počtom členov – 6 miliónov, disciplíny a materiálneho zabezpečenia. Sekta má najväčší vydavateľský komplex na sved-

Od tradičných kresťanských cirkví sa Svedkovia Jehovovi odlišujú v mnohých podstatných článkoch vierovyznania.

1. Boh je len jedna osoba s duchovným telom.
2. Neuznávajú Svätú Trojicu a Ducha svätého v zmysle osoby.
3. Zavrhujú uctievanie obrazov a kríže.
4. Tvrdia, že Kristus je duchovná bytosť totožná s Michalom Archanjelom. Na zemi bol iba človekom, vstal z mŕtvych ako premenená duchovná bytosť. Od roku 1914, keď vypršal čas všetkých národov, ho Jehova postavil na čelo nebeskej ríše.

5. Neslávia Vianoce, Veľkú noc a iné kresťanské sviatky, ani vlastné narodeniny.

6. Popierajú nesmrteľnosť duše, duša je len životná sila, či princíp, ktorý oživuje telo. Keď človek zomrie, prestane existovať aj duša.

Súčasný svetový systém skončí apokalypsou, ktorú prežijú len členovia svedkov Jehovových. Tí najlepší (bude ich 144 000) budú vládnuť na nebesiach (tí sa musia narodiť znova, počatí ako duchovní synovia Boží). Ostatní jehovisti budú žiť na zemi vo večnej blaženosti, zbavení chorôb, hmotných starostí a plynutia času [11].

Svedkovia Jehovovi dodržiavajú aj iné ustanovenia. Nesmú sa zúčastňovať na náboženskom vyučovaní na školách, nesmú prijať transfúziu krvi, vykonávať vojenskú službu, voliť alebo vyjadriť spolupatričnosť k nejakej zástave alebo krajine. Do roku 1965 bolo pre členov prísne zakázané očkovanie, do roku 1967 transplantácie [2, str. 256].

Svedkovia Jehovovi radi prorokujú. Jedno z proroctiev je uvedené v bode 4. To sa nedá kontrolovať. Kontrolovateľné sú iné predpovede, ktoré sa týkajú konca sveta a tie boli mylne predpovedané niekoľkokrát: 1914, 1918, 1925, 1975, koniec storočia. Stanislav Ferfecki opisuje svoje skúsenosti člena svedkov Jehovových [12]. Plasticky opisuje ako sa stal členom sekty. Bolo to v čase vážneho ochorenia, keď mu svedkovia Jehovovi poskytli účinnú pomoc na rozdiel od jeho katolíckej cirkvi. Zaujímavo opisuje život v komunite a prvé prebudenia, keď zistil, že v sekte vládne absolútna podriadenosť a diskusia sa nepripúšťa. Keďže našiel vážne rozpory medzi tvrdeniami Strážnej veže a Bibliou (pozri napríklad str. 53 a 81 odkazu 12), opustil svedkov Jehovových aj so svojou manželkou. Konštatuje totiž, že dôležitá pre nich nie je Biblia, ale názory Strážnej veže. A tie sa menia podľa toho, kto práve vedie sektu.

Transcendentálna meditácia (TM)

Názov môže viesť k mylnému záveru, že ide len o techniku meditácie, nie o spoločenstvo. TM je však aj spoločenstvo, ktoré založil v šesťdesiatych rokoch 20. storočia významný indický guru *Maháriši Mahéš Jógi*. Publicitu mu urobila skupina Beatles. TM sa aj prostredníctvom hudobných skupín Beatles a Rolling Stones rýchle rozšírila v USA, neskôr aj v Nemecku. Sám Maháriši vyštudoval fyziku a pracoval

v továrenskom laboratóriu. Vo voľnom čase sa venoval joge. Odišiel na 13 rokov do Himalájí, aby našiel osvietenie. Tu vymyslel *mantru*, veľmi jednoduchý spôsob meditácie, vhodný pre každého, ktorý sa stal základom TM (mantra – zariekadlo, stredobod pozornosti). Už v osemdesiatych rokoch 20. storočia mala TM 1,5 milióna členov. Po roku 1990 sa rýchlo šírila v krajinách východnej a strednej Európy. Dnes bežne stretávame výzvy na účasť v kurzoch TM s prísľubom odstránenia všetkých osobných problémov. TM výstižne charakterizuje J. Verlinde [8], ktorý ako člen generálneho výboru Medzinárodnej organizácie TM strávil v Himalájach tri roky a ako sám hovorí: „*Žil som meditáciou celé mesiace, deň i noc, prakticky bez spánku a jedla*“. Vrátil sa späť ku kresťanstvu. Dnes je katolíckym kňazom a zakladateľom Rodiny sv. Jozefa.

Stručne opíšem jeho skúsenosť s TM. Orientálne techniky vedú k sústreďeniu, akoby vstupu smerom od toho, čo je vonkajšie, do vnútra. Treba si uvedomiť, že sa to odohráva v pozadí hlbokého presvedčenia všetkých východných náboženstiev, že existuje len *jedno bytie*, božské bytie, ktoré sa prejavuje v množstve existujúcich indivídií, ktoré zdieľajú to isté božské bytie. Z toho pohľadu sú rozdiely medzi indivíduami čímsi iluzórnym. Preto cieľom jogína je vzdať sa tejto ilúzie a spojiť sa s neosobným bytím. V úsilí o zvnútornenie sa postupuje pomocou techník, ktoré Verlinde považuje za veľmi účinné. Medzi nimi významné miesto má TM. Ide o postupnú koncentráciu, až po zastavenie duševnej aktivity. Vo chvíli, keď sa to dosiahne, objekt upadá do stavu nirvány. Nasledujú ďalšie etapy:

1. Treba prestať usudzovať, nevidieť veci, nerobiť žiadne vnútorné úsudky, v ktorých by osoba potvrdzovala seba samu.

2. Treba zastaviť aktivity tela, v ktorých sa tiež nachádza potvrdenie seba.

3. Zastaviť duševné aktivity.

4. Nestačí len prestať usudzovať, treba prestať vnímať pojmy. Keď sa to dosiahne, rozum sa už nemá na čom zastaviť. Na tejto ceste si meditujúci pomáha používaním mantry. Mantra je zvuk, ktorý sa opakuje bez prestávky, vo vnútri, mechanicky, ako druh autohypnózy, aby sa zabránilo mysleniu, rozptyľovaniu tvorením pojmov alebo úsudkov.

Verlinde poznamenáva, že hoci sa o tejto skúsenosti ťažko hovorí, možno konštatovať, o čo ide. „*Ide o brutálne rozbitie osobného povedomia a pocitu bytia... deje sa niečo také, ako keby som ja sám zapojil do seba celý kozmos*“. Je to ako návrat do božského bytia.

Podľa Budhu je život utrpením, lebo existujú túžby, ktoré nemôžu byť uspokojené. Pretože nemôžem vládnuť nad svojou existenciou trpím a som nešťastný. *Aby som netrpel, treba zlikvidovať túžby*. Nato musím zlikvidovať osobné ja. Je to radikálna cesta. TM ponúka meditačné kurzy, ktoré môže vo voľnom čase navštevovať každý. Platené základné kurzy vedie učiteľ TM. Uvádzam skúsenosť bývalého člena TM [9. 104]. „*Po meditačných kurzoch v TM a pravidelnej meditácii sa*

stal môj život pokojnejším a harmonickejším, viac koncentrovaným na seba. Priatelia mi však vyčítali pasivitu a uzavretosť. Po štyroch mesiacoch som preto urobil prechodnú bilanciu svojho zmeneného života. Moja vyrovnanosť sa stala určitým druhom ochabnutosti. Problémy blížnych ma vôbec nezaujímali. Namiesto toho, aby som dosiahol väčšiu schopnosť koncentrácie, práve túto schopnosť som často strácal, často som tiež strácal každú kontrolu nad svojimi myšlienkami. Najprv som to pripisoval chybám mojej meditačnej techniky. Myslel som, že som predsa len všetko nepochopil a že som svoju mantru meditoval nesprávne. Prosil som svojho učiteľa TM o radu. Bol preložený na iné miesto. Namiesto toho som sa mal v novom intenzívnom kurze učiť iné techniky. Nezaobalená reč o predaji a vysoké poplatky ma zarazili aj preto, že som už nemal toľko peňazí. Moja vnútorná harmónia sa mi stále zreteľnejšie javila ako autosugescia, ktorú som čoskoro dosiahol aj v cvičeniach koncentrácie. Ešte i dnes pokladám TM za účinnú metódu, som však rád, že už nie som na ňu odkázaný.“

Ak zlikvidujeme osobný subjekt, samozrejme, nemôžeme už trpieť, ale nemôžeme sa ani radovať, ani tešiť. Čo je v živote dôležitejšie? Odsúdiť osobné ja na zničenie v tomto neosobnom všetkom alebo podniknúť riziko utrpenia pre niečo úžasné, čo ľudstvo dostalo do vienká - pre lásku. Aj tu sa radí zabudnúť na seba a celkom sa darovať druhému. Žiaľ, láska v budhizme je veľkou ilúziou a pre Budhu veľmi nebezpečnou ilúziou. Toto má v kresťanstve ešte iný rozmer: nie sme fluktuáciou „jediného neosobného bytia“ - teda ilúziou, ako je to vo východných náboženstvách. Sme stvorení Stvoriteľom a to tak, že On a my existujeme. Kresťanský Boh je Boh osobný. V kresťanstve nie sme postavení pred výzvu, aby sme sa ponorili, zničili svoje ja v neosobnom oceáne, absolútnom solipsizme, ale aby sme sa postavili pred osobného Boha - Ty. Z kresťanstva vyplýva ešte viac. Naša úloha nekončí vzťahom ja - Ty, ale pokračuje, či paralelne prebieha hľadaním vzťahu ja - ty, môj brat v Kristovi. Lebo my, na rozdiel od TM, môžeme Boha volať svojím otcom.

Je technika TM zlúčiteľná s kresťanstvom? Z predošlého jasne vyplýva, že nie. Ako sa dá zlúčiť vrcholný egoizmus abstrakcie od blížnych rozplynutím svojho ja v neosobnom oceáne so stretávaním s osobným Bohom a svojimi blížnymi? Mimo iného, lásku nemožno volať pomocou techník, láska je ovocím aj pôvodcom angažovania.

Záver

Pravdaže som nehovoril o všetkých sektách, je ich veľmi veľa. Sústredil som sa na tie, ktoré najviac oslovujú hlavne mladých ľudí. Sú aj ďalšie, o ktorých by bolo možné hovoriť pre ich kurióznú náuku, zdanlivo neprijateľnú a predsa oslovujúcu, ako napríklad hnutie grálu. Vôbec som nehovoril o extrémistických sektách typu satanisti a pod., ich ná-

zvy by samy mali hovoriť o ich obsahu. Nemyslím si, že v nich ide o hľadanie pravdy. O astrológiu a New Age budú osobitné state.

P. H. Lochhaas [7] si kladie otázku, v čom spočíva príťažlivosť východných náboženstiev? Ja ju rozšírim: v čom spočíva príťažlivosť siekt? Výsledok budem hľadať v anketových odpovediach, ktoré zbieral Harvey Cox [7, str. 45]. Roztriedil ich do niekoľkých skupín. Uvediem niektoré z nich:

1. Hľadanie obvyčajného ľudského priateľstva, tepla a príchylnosti namiesto samoty a odcudzenia, ktoré pociťovali predtým.

2. Hľadanie spôsobu, ako prežívať život a Boha priamejšie. Ich predošlá skúsenosť s náboženstvom bola taká, že im ho núkal „prostredník“, to znamená, že náboženské úkony vykonával niekto iný, oni boli len divákmi.

3. Zmätok z toho, čo videli na západe: rozklad morálnych systémov a odvrhovanie tradičných autorít. Autor poznamenáva, že ich hľadanie autorít sa skončilo pri guruových nohách.

4. Na mnohých zapôsobilá starostlivosť východných náboženstiev o zdravie, ekológiu a zachovanie zdrojov.

Tieto odpovede sú iste inšpirujúce. Treba povedať, že mnohé problémy, ktoré priťahujú mladých, sa riešia v kresťanských cirkvách veľmi kvalitne. To, že sa pociťuje ich účinok v sektách bezprostredne je výsledkom efektu malých komunít. Z obsahu tohto článku tiež vyplýva, že ponuky a skutočnosť sa v sektách rozchádzajú, hlavne čo sa týka autority a priateľstva. Najhoršie však je, že mnohé techniky siekt narušujú integritu osobnosti a vedú často k nevratným stavom. Za povšimnutie stojí aj fakt, že v mnohých sektách sa pozornosť sústreďuje na ovládanie členov, skupín a na majetok. To iste nie je to, čo mladý človek hľadajúci pravdu očakáva.

Použitá literatúra

- [1] Citát prevzatý z knihy: Wolf, Josef: Kdo je a kto není v hnutí Nového věku. Praha, Vodobia 2000.
- [2] Kříž, J.: Viera a život, 13, č. 3, s. 249.
- [3] Ref. 1, s. 214.
- [4] Tiňo, J.: RAN. 5, 2002, č. 1, s. 71.
- [5] Tiňo, J.: RAN. 5, 2002, č. 2, s. 25.
- [6] Capra, F.: Tao fyziky. Bratislava, Gardenia 1992.
- [7] Lochhaas, P. H.: Ako odpovedať na východné náboženstvá. Liptovský Mikuláš, Transocius 1984.
- [8] Verlinde, J.: Verbum, 14, 2003, č. 2.
- [9] Keden, J.: Takzvané mládežnícke sekty a okultná vlna. Bratislava, LÚČ 1990.
- [10] Ref. 2, s. 253 a Ref. 9, s. 34.
- [11] Kern, H.: Ako odpovedať na svedkov Jehovových. Liptovský Mikuláš, Transocius 1984.
- [12] Ferfecki, S.: Byl jsem svědkem Jehovovým. Bratislava, Nádej 1990.